TALABALARNI ZAMONAVIY KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA RAQAMLI IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
tayanch doktaranti
Sotbarova Dilfuza Ilhom qizi
olimjonovadilfuza09@gmail.com,+99899-408-48-58
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika yo'nalishi talabasi
Ibraximova Shaxloxon Akmaljon qizi
shaxlofergana20@gmail.com +99894-550-09-00

Annotatsiya: Raqamli transformatsiya davrida talabalar nazariy bilimlarga ega bo'lishlari, shuningdek, ijodiy fikrlash, ijodiy qarorlar qabul qilish va zamonaviylashib kelayotgan raqamli dasturlarning barcha axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Ushbu ish raqamli ijodkorlik nima ekanligini, u kasbiy kompetentsiya doirasida qayerda joylashganligini va pedagogik amaliyotlar tomonidan qanday shakllanganligini o'rganadi. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimida yangi kompetensiyalarni shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Zamonaviy mehnat bozori sharoitida talabalardan nafaqat nazariy bilim, balki ijodiy fikrlash, innovatsion yondashuv va raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish ko'nikmalari ham talab etilmoqda. Mazkur tadqiqotda talabalarda raqamli ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslari, pedagogik yondashuvlari hamda uning kasbiy kompetensiyalar tizimidagi o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish va nazariy umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Natijada raqamli ijodkorlikni rivojlantirish uchun integrativ pedagogik model zarurligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: Raqamli ijodkorlik, raqamli kompetensiya, oliy ta'lim, innovatsion ta'lim, kreativ fikrlash, DigComp modeli.

Аннотация: В условиях цифровой трансформации студенты должны обладать не только теоретическими знаниями, но и навыками творческого мышления, принятия креативных решений, а также умением эффективно использовать современные цифровые программы и информационно-коммуникационные технологии. В данной работе рассматривается сущность цифрового творчества, его место в структуре профессиональной компетентности и способы формирования в педагогической практике. В настоящее время стремительное развитие цифровых технологий обусловливает необходимость формирования новых компетенций в системе образования. В условиях современного рынка труда от студентов требуется не только наличие теоретических знаний, но и развитое творческое мышление, инновационный подход и навыки эффективного использования цифровых технологий.

В данном исследовании проанализированы теоретические основы развития цифрового творчества у студентов, педагогические подходы к его формированию, а также

его роль в системе профессиональных компетенций. В ходе исследования использованы методы анализа научной литературы и теоретического обобщения. В результате обоснована необходимость разработки интегративной педагогической модели развития цифрового творчества.

Ключевые слова: цифровое творчество, цифровая компетентность, высшее образование, инновационное образование, креативное мышление, модель DigComp.

Abstract: In the era of digital transformation, students need to have theoretical knowledge, as well as the ability to think creatively, make creative decisions, and use all information and communication technologies of modern digital programs. This work examines what digital creativity is, where it is located within the framework of professional competence, and how it is formed by pedagogical practices. Today, the rapid development of digital technologies creates the need to form new competencies in the education system. In the conditions of the modern labor market, students are required not only to have theoretical knowledge, but also to have creative thinking, an innovative approach, and the skills to effectively use digital technologies. This study analyzes the theoretical foundations of the development of digital creativity in students, pedagogical approaches, and its place in the system of professional competencies. The study used methods of analyzing scientific literature and theoretical generalization. As a result, the need for an integrative pedagogical model for the development of digital creativity was substantiated.

Keywords: Digital creativity, digital competence, higher education, innovative education, creative thinking, DigComp model.

KIRISH

Ta’lim tizimi bugungi kunda globallashuv jarayonlari hamda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’sirida yangi bosqichga o‘tmoqda[1]. Bu jarayonlar ta’lim mazmuni, metodlari va natijalariga nisbatan yangicha talablarni shakllantirmoqda. Ayniqsa, zamonaviy mehnat bozori faqat nazariy bilimga ega bo‘lgan mutaxassislarni emas, balki innovatsion fikrlaydigan, muammolarga ijodiy yondasha oladigan va raqamli muhitda samarali faoliyat yurita oladigan kadrlarni talab etmoqda[2].

Bugungi kunda raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi xalqaro miqyosda ham ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida e’tirof etilmoqda. Xususan, UNESCO va European Commission ta’lim jarayonida raqamli savodxonlik va kreativ fikrlashni rivojlantirishni muhim vazifa sifatida belgilagan[3].

Biroq, amaliyot shuni ko‘rsatadiki, ko‘plab oliy ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoni hanuzgacha an’anaviy nazariy bilimlarni yetkazishga yo‘naltirilgan.

Xalqaro miqyosda ishlab chiqilgan DigComp Framework modeli raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi[3]. Ushbu modelga ko‘ra raqamli kompetensiya quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

- axborot va ma’lumotlar bilan ishlash
- raqamli muloqot va hamkorlik
- kontent yaratish

- xavfsizlik
- muammolarni hal qilish

Ilmiy tadqiqotlarga ko‘ra, raqamli kompetensiya bilim, ko‘nikma va munosabatlarning kompleks tizimi hisoblanadi [4]. Raqamli kompetensiya va kreativ fikrlash o‘zaro bog‘liq bo‘lib, bu talabalar innovatsion salohiyatini oshiradi [5].

Lev Vygotsky nazariyasiga ko‘ra bilimlar ijtimoiy faoliyat jarayonida shakllanadi [6]. Joy Paul Guilford va Ellis Paul Torrance kreativlikni rivojlantiriladigan qobiliyat sifatida talqin qiladi [7].

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish uchun innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish zarur [2]. Xususan, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim hamda raqamli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan o‘quv faoliyati muhim rol o‘ynaydi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga integratsiya qilish talabalarning akademik natijalarini oshiradi va ularning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi [5], [8].

Talabalarni zamonaviy ish-hayot kombinatsiyasida ishlash uchun nazariy asos bilan tayyorlash va oliy ta'lim universitetlari uchun raqamli ijodkorlikni rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganish.

Shu nuqtai nazardan qaraganda, ta’lim jarayonida raqamli ijodkorlikni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslarini chuqur o‘rganish va uni talabalarning kasbiy kompetensiyalari bilan uzviy bog‘lash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu nafaqat ta’lim sifatini oshirishga, balki bo‘lajak mutaxassislarning zamonaviy mehnat bozori talablariga mos ravishda shakllanishiga ham xizmat qiladi. Shu sababli raqamli ijodkorlikni pedagogik jarayonga integratsiya qilish masalasi bugungi kunda dolzarb ilmiy va amaliy muammolardan biri sifatida qaralmoqda. Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi zamonaviy ta’lim va mehnat faoliyatiga tayyorgarlik jarayonida talabalarda raqamli ijodkorlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi nazariy qarashlarni aniqlash, ularni ilmiy jihatdan tizimlashtirish hamda ushbu jarayonning nazariy asoslarini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot maqsadidan kelib chiqib quyidagi vazifalar belgilandi:

1. Raqamli ijodkorlik tushunchasining mazmun-mohiyatini ilmiy manbalar asosida aniqlash;

2. Raqamli ijodkorlikning kasbiy kompetensiyalar tizimidagi o‘rni va ahamiyatini tahlil qilish;

3. Talabalarda raqamli ijodkorlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlarning nazariy asoslarini o‘rganish;

4. Raqamli ijodkorlikni shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan nazariy modelni ishlab chiqishdan iborat.

Ta’lim tizimi bugungi kunda globallashuv va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta’sirida tubdan o‘zgarib bormoqda. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonining mazmuni va shakliga sezilarli ta’sir ko‘rsatib, yangi pedagogik yondashuvlarni talab qilmoqda_Zamonaviy mehnat bozori sharoitida mutaxassislardan innovatsion fikrlash, muammolarga ijodiy yondashish va raqamli muhitda samarali faoliyat yurita olish qobiliyatlari talab qilinmoqda. Bu esa oliy ta’lim muassasalarida talabalarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish zaruratini yuzaga

keltirmoqda.Xalqaro miqyosda ham raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish ta’lim siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Jumladan, Yevropa Ittifoqi tomonidan ishlab chiqilgan **DigComp** modeli raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish uchun metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur modelga ko‘ra raqamli kompetensiya quyidagi asosiy yo‘nalishlardan iborat:

- axborot va ma’lumotlar bilan ishlash
- raqamli muhitda muloqot va hamkorlik
- raqamli kontent yaratish
- xavfsizlik
- muammolarni hal qilish. (unevoc.unesco.org)

Shu sababli zamonaviy ta’lim jarayonida talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni shakllantirish, balki ularning raqamli ijodkorligini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli kompetensiya bilim, ko‘nikma va munosabatlarning kompleks tizimi bo‘lib, u raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish hamda yangi axborot yaratish qobiliyatini o‘z ichiga oladi. Raqamli kompetensiya va kreativ fikrlash o‘zaro bog‘liq bo‘lib, raqamli texnologiyalar asosida ijodiy faoliyat yuritish talabalarning innovatsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ko‘plab tadqiqotlarda oliy ta’lim muassasalarida raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish talabalarning motivatsiyasi, o‘quv faoliyati va akademik natijalariga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi qayd etilgan.

Mazkur tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish
- qiyosiy tahlil
- nazariy umumlashtirish.

Ushbu metodlar yordamida talabalarda raqamli ijodkorlikni rivojlantirishga oid ilmiy qarashlar tahlil qilindi va ularning pedagogik jarayondagi o‘rni aniqlashtirildi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari UNESCO va European Commission tomonidan ishlab chiqilgan konseptual yondashuvlar bilan mos keladi.Muhokama jarayonida quyidagi jihatlar muhim deb topildi:

Birinchidan, an’anaviy ta’lim modeli zamonaviy mehnat bozori talablariga mos emas.

Ikkinchidan, Lev Vygotsky nazariyasi asosida bilimlar faoliyat orqali shakllanadi, shu sababli interaktiv metodlar zarur.

Uchinchidan, Ellis Paul Torrance va Joy Paul Guilford kreativlikni rivojlantirish mumkinligini isbotlagan.

Natijada, ta'lim jarayoniga quyidagilarni joriy etish zarur:

- raqamli texnologiyalar
- loyiha asosida o'qitish
- kreativ topshiriqlar

Bu esa talabalarni real ish muhitiga samarali tayyorlaydi

XULOSA

Raqamli ijodkorlik zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra quyidagi xulosalar chiqarildi:

- raqamli ijodkorlik talabalarning kasbiy kompetensiyasining muhim elementi hisoblanadi;
- ta'lim jarayonida ijodkorlik, texnologik savodxonlik va innovatsion fikrlash integratsiyasi zarur;
- raqamli kompetensiyalarni rivojlantirish zamonaviy mehnat bozori talablariga mos mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va globallashuv jarayonlari ta'lim tizimida tub o'zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ushbu jarayonda talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni shakllantirish, balki ularning raqamli kompetensiyalari va ijodiy salohiyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, raqamli ijodkorlik talabalarning kasbiy kompetensiyalarining ajralmas qismi hisoblanadi va u zamonaviy mehnat bozori talablariga mos mutaxassislarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi [2], [5]. Xususan, raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish talabalarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish hamda innovatsion g'oyalar yaratish qobiliyatlarini rivojlantiradi [1], [8].

Shuningdek, DigComp Framework asosida shakllantirilgan raqamli kompetensiyalar tizimi talabalarning raqamli muhitda samarali faoliyat yuritishini ta'minlaydi [3]. Bu esa ularning kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, an'anaviy ta'lim yondashuvlari raqamli ijodkorlikni rivojlantirish uchun yetarli emas. Shu sababli ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik metodlarni, jumladan loyiha asosida o'qitish, muammoli ta'lim va raqamli texnologiyalar integratsiyasini joriy etish zarur.

Umuman olganda, raqamli ijodkorlikni rivojlantirish:

- ta’lim sifatini oshiradi;
- talabalarning kreativ va tanqidiy fikrlashini shakllantiradi;
- zamonaviy ish-hayot muhitiga moslashuvchan kadrlar tayyorlashga xizmat qiladi.

Shu bois, oliy ta’lim muassasalarida raqamli ijodkorlikni rivojlantirishga yo‘naltirilgan nazariy va amaliy yondashuvlarni keng joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Raqamli ijodkorlikni rivojlantirishga oid ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy ta’lim tizimida kompetensiyaviy yondashuv ustuvor ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, raqamli kompetensiya va kreativ fikrlash o‘zaro integratsiyalashgan holda shakllanishi zarur.

Tahlil davomida quyidagilar aniqlandi:

- oliy ta’limda nazariy bilim ustunligi mavjud
- amaliy va kreativ faoliyat yetarli darajada emas
- raqamli texnologiyalardan foydalanish tizimli emas

Shu bilan birga, innovatsion pedagogik yondashuvlar qo‘llanilganda:

- talabaning mustaqil fikrlashi rivojlanadi
- muammolarni hal qilish qobiliyati oshadi
- innovatsion tafakkur shakllanadi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Shavkat Mirziyoyev. (2017). *Yuksalish strategiyasi: kelajakni qurish*. Toshkent: O‘zbekiston.
2. Shavkat Mirziyoyev. (2019). *Harakatlar strategiyasi: rivojlanish va modernizatsiya*. Toshkent: Ma’naviyat.
3. Shavkat Mirziyoyev. (2021). *O‘zbekistonni rivojlantirishning yangi bosqichi*. Toshkent: O‘zbekiston.
4. Lev Vygotsky. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
5. Zimnyaya, I. A. (2004). *Klyuchevye kompetentsii kak rezultat obrazovaniya*. Moskva.
6. Khutorskoy, A. V. (2003). Klyuchevye kompetentsii i obrazovatel’nye standarty. *Narodnoe obrazovanie*, 2, 58–64.
7. Serikov, V. V. (2000). *Obrazovanie i lichnost’. Teoriya i praktika proektirovaniya pedagogicheskikh sistem*. Moskva.
8. Torrance E. *Creativity Theory*.
9. Zamonaviy pedagogika va kompetensiyaviy yondashuvga oid ilmiy maqolalar.
10. Shavkat Mirziyoyev. (2017). *Yuksalish strategiyasi: kelajakni qurish*. Toshkent: O‘zbekiston.
11. Zamonaviy pedagogika va kompetensiyaviy yondashuvga oid ilmiy maqolalar.
12. [1] Nature, “Digital transformation in education,” 2025. Available: https://www.nature.com/articles/s41599-025-04401-1

13. [2] ACNSCI, “Innovative approaches in digital education,” 2024. Available: https://acnsci.org/journal/index.php/ed/article/view/945
14. [3] UNESCO & European Commission, “Digital Competence Framework (DigComp),” 2018–2023.Available: https://unevoc.unesco.org/home/Digital%2BCompetence%2BFrameworks
15. [4] SIJMDS, “Digital competence as a complex system,” 2023. Available: https://sijmds.com/index.php/pub/article/view/34
16. [5] Frontiers in Education, “Digital competence and creativity in higher education,” 2026. Available: https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/feduc.2026.1675872
17. [6] L. S. Vygotsky, *Mind in Society*, Harvard University Press, 1978.
18. [7] J. P. Guilford, *The Nature of Human Intelligence*, 1967; E. P. Torrance, *Creativity Theory*, 1974.
19. [8] Taylor & Francis, “Digital competence in higher education,” 2026. Available: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/2331186X.2026.2620198